

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quest. 1. Cur dare vult postremo, quod & primo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

Liberū ar-
bitriū mor-
cedis capax.

dus dici & æltus, non magis operario, quam rastro
 aut farculo merces debetur. Vbi est enim sine iudicio
 & voluntate libere agente labor, non potest dari
 præmium. Nec aratro quisquam agriculturæ mercedem
 perfoluit, artritui enim & perit: Pacisci non
 nisi cum liberis operis Deus potest: apud quem enim
 non est suæ voluntatis arbitrium, is nec obligare se
 potest, nec alterius promissionem accipere. Vfus est
 hoc argumentum Hieronymus Tom. 3. Epist. ad Dama-
 sum, vt probaret arbitrii libertatem. Merces enim
 promittitur, vt liberam voluntatem alliciat; nec
 enim in necessario agentibus locum habet, vel promissio,
 vel minæ.

Manichæorum autem est liberum damnare arbitrium. Hominum damnare naturam, liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere, ut in procæmio aduers. Pelagianos idem Hieronymus.

Opera ad
salutem ne-
cessaria.

§. 6. Eadem pactio etiam demonstrat bona opera ad salutem necessaria, eamque non dari, nisi operum conditione expleta. Denarius enim ex pacto contento datur, & datur illis, qui pertrulerunt pondus diei, & æstus. Datur & illis, qui vna hora laborarunt; non datur tamen ociosis, sed qui ^{enim} ^{erga} ^{deum} ^{operantur}, qui opus ruri fecerunt. Datur supra quam iustum est, sed datur tamen aliqua pars quam non dare iniustum esset; nempe pars duodecima denarii, quam ex proportionē meriti videbantur. Sola itaque illa parabola ad impiam & perniciosissimam hæresin confutandam sufficit, cum tota eo dirigatur, vt ostendat, nos à Deo promissione mercedis ad laborem vocari, & operati iustam mercedem rependi. Est quidem grauitatis amoris Deo seruire, sed quia tamen le ipse mercedem esse demonstrat, non est vilis mercenarii, sed ingenui filii, eo per labores tendere, vt in patris conspectum complexumque perueniat, patre frui-
turus.

VERSUS 14. & 15.

*Tolle quod tuum est, & vade: vo-
lo autem & huic nouissimo da-
re sicut & tibi. Aut non licet mi-
hi quod volo, facere? an ocu-
lus tuus nequam est quia ego bo-
nus sum?*

QVÆSTIO I.

*Cur dare vult postremo, quod &
primo?*

Paterfamili-
as suo iure
p[ro]p[ri]us.

Paterfamilias suo iure vsus. §. I. **P**aterfamilias vir grauis, & opulentus, vt qui per œconomum soluat operariis, decorum seruat; non enim cum operariis contendit: Ius suum, libertatem in erogatione mercedis tuetur. Causam non adfert, cur pares faciat, quorum tam impar fuisse labor videbatur. Itaque non arguit priores negligentia, aut culpæ alicuius, nec vnus horum laborem præfert totius diei æramnis: si enim hoc faceret, de suo iure cederet, & respondendi occasionem præberet: suas enim operas carè quisque æstimat: & suam industriam ignauissimus præcipue venditat. Merito autem ita respondet, nam murmurationi iniuriam inferebat, cum plus petiit, quam erat conuentum, & indicat iniuste de aliena liberalitate. Itaque satis illi erat, ostendere se iniuriam nulli facere, sed ab iniquo tricone, & appellatore acci-

pere. Statuendum ramen est, patrifamilias iustam
fuisse causam, cur in postremos, potius, quam pri-
mos munificentia vti voluerit, sed cur rationes illas
operario proponeret, nulla causa fuit. Itaque ius
suum allegat. *Non licet mihi facere quod volo?* Quæ-
re additur: *ἐν τοῖς ἐμοῖς, in meis.* Syrus, de illa quæ ad
me pertinet. Legit etiam ita Augustin. femon. 39.
Franciscus Lucas putat addendum, Zegerus omittend-
um existimat; Correcta omittunt: quod signum d
melioribus libris abuisse: & ex glossa in epistola. sic
in Græco etiam varie legitur illud: *conuenisti mecum,*
συνεφώνησας μοι, in aliis est συνεφώνησά σοι, Conueni-
recum.

§. 2. Ioannes Piscator Caluiniānus, Deum iur-
dazis promississe mercedem ex propriis meritis dicti
At non alio modo illis, alio nobis promissa est fa-
lus. Illi gratuita peccatorum remissione per fi-
dem in mediatorem, sunt consecuti, sicut & nos.
Quemadmodum Abraham pater omnium creden-
tium iustificatus est, & saluatus, ita ceteri omnes.
Ille fide sine operibus legis, fide & operibus gra-
tiae saluus factus est. Cum iustus fuit, fide & ope-
ribus meruit vitam æternam, gratiæque augmen-
tum.

§. 3. **Q**ui ex vno denario omnium in celo prae-
riorum aequalitate colligunt, scripturis contradi-
cant. Nam in domo patris nostri mansiones mul-
tae sunt. Ioan. 14. 1. Corinth. 15. *Alia est emine-
ntitas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas ste-
llarum, & differt stella à stella in claritate.* Den-
arius igitur vnus, vna est vita aeterna, Dei vsq; frui-
tio, omnes stellæ sunt, omnes pulserunt, omnes in
celo sunt, non omnium tamen par est splendor,
non eadem eminentia. Ita Ambrosius Epistol. 81.
Augustinus Epistol. 51. Gregorius lib. 4. Mor. cap.
42. Hieronymus tractatu contra Iouinianum pene
toro.

S. 4. Ex æqualitate tamen denarii, multi mercedis æqualitatem vigent; vt quid enim primi murmurant, si non sunt paces? si singularis eminentia acque honor est datus toto die operatis? Pares non sunt, in eadem domo alii alii sunt prælati. Supra respondit non fore illo in loco aut tempore murmurationes, aut inuidiam, cum sit vnusquisque proximum amaturus vti seipsum. Occasio tamen murmurandi dari videbitur, more humano rem consideranti, quod multi, quarum diuturni, & ærumosissimi, fuisse videbuntur labores, non maiora, quam alii ex paruis & breuibz accipiant præmia. Humana enim iudicia viros celebres, & in dignitate positi admirantur, eos collaudant, pauperes negligunt. Quicquid crebro fit, vt sanctos Episcopos, sacerdotes, principes, eremitas, quorum apud homines est magna opinio, & apud Deum vera sanctitas, crebro alicuius adolefcentis, aut viduæ, quam nemo, nisi cum peteret elemosynam, norat, præmia superent. Exemplum de Carbonario Alexandro attuli, aliud de Dorotheo refert Alphonsus Rodericus tractat. 3. capit. exercitii religiosi. Vbi serio murmurant, sed à Deo tamen melius instituti quiescant.

Haecenus ergo pares sunt, vt omnes sint beati, & in
aeternum beati, clarâ Dei visione, & amore. Nec mo-
ris aut minoris gloriâ discrimina faciunt opera di-
taxis, sed cōtento animi, feruoris, & caritatis magni-
tudo, qua fit, vt vnico actû, ac breuissimo aliorum me-
diocritas æquetur. Paritas igitur est præmij, vbi omni-
um est æqualitas, temporis, laboris, charitatis, ala-
critatis, si aliquod horum sit inæquale, etiam simili-
analogiâ erit imparitas mercedis. Quemadmodum in
tripice

in fine faciendo non longitudo temporis, sed via spatium confectum compentatur. Nec minus primum obinet, qui vno mense, quam qui anno integro praefcriptum confectiter. Hinc in causa apparet diuersa merces. Augustinus de dono perseverantiae cap. 8. T. 6. p. 50. d. 1.

Sed cur, inquit, gratia Dei non secundum merita hominum datur? Respondeo, quoniam Deus misericors est. Cur ergo, inquit, non omnibus? Et hic respondeo: quoniam Deus iudex iustus est, ac per hoc & gratia ab eo datur gratia: & iusto erit in alius iudicio demonstratur, quid eis quibus datur, conferat gratia. Non itaque, sicut in gratia, quod secundum placitum voluntatis suae, in tantam gloriam gratia suam multos liberat, misericors Deus de eam debita per datione, ut si inde neminem liberaret non esset iniustus. Ex vno quippe omnes in condemnationem non iniustam iudicati sunt, sed iustam. Qui ergo liberatur gratiam deligat, qui non liberatur, debitum agnoscat. Si inmittendo debito bonitas, in exigendo acquiritur intellegitur, nisi quam esse apud Deum iniquitas invenitur.

Externe 69. de verbis Domini. Alioqui non est omnium praeiorum aequalitas. Qui vult, inquit, Christus, maior inter vos fieri, sit omnium minister. Diuersi igitur sunt in illa gratia gradus, & praerogativa, quorum discretio non tam externo labore, quam animorum virtute constituitur. Prosper de gratia & libero arbitrio cap. 6. In aequalitate qua novissimi patres facti sunt primis gratiam agnoscit. In parabola, inquit, de his qui laborant in vinea, dari idem praeium eandemque mercedem omnibus, siue multum siue parum laboraverint, ut qui multo labore sudaverunt, nec amplius quam novissimi acceperunt, intelligant donum se gratia, non operum acceptasse mercedem. Gratia mercedem, inquit, pro magnitudine enim gratiae, qua donati sunt, & charitatis ardore, non pro laborum diuturnitate merces datur. Merita enim tua ab ipso sunt, ut docet c. 6. & c. 7. Coronat illa Deus vi sua dona non tua merita. Non ex operibus tanquam tuis ex teipso tibi existentibus, sed tanquam his quibus se Deus finxit, id est, formavit & creavit.

Constat autem ex his quod Theologi docent, Deum remunerari opera supra condignum, sola liberalitate, idque pro suo arbitrio. Dat enim maiorem mercedem quam accipere mereantur, quod Andreas Vegas contra plerumque negat, sed ex Matth. 5. Luc. 6. & 19. satis colligitur. Cyprianus Epistola 75. In Baptismo ad aequalem denarium vocari, postea pro conversatione atque actu nostrum mihi vel augeri. Vide & Remigium, Rabanum, Abulensem, Gregorium, D. Thomam. Aequalitas autem charitatis, tam quibusque, melior quo maiore charitate operatur.

Donum gratiae non operum mercedem Augustinus appellat: non est enim operum in se spectatorum, sed gratiae & operum ex gratia bonorum merces.

S. 5. Quod Musculus in locis communibus hinc merita sanctorum oppugnat, more suorum facit, cum omnibus fere verbis merita Christus asserat. Et ipsa aequalitas sit iudicio, praemia respondere datae in hac vita gratiae, non praeside laborum, Bonum certe tamen testatur Apostolus 2. Timotheo. 4. & reposita est illi corona iustitiae, quam reddet iustus iudex, sed non tantum laboris, & arumnarum, quantum charitatis estimator. Dona sua quae in nobis aestimat, etiam remunerat, Augustinus hom. 50. & hom. 14. Reddet, inquit, mihi coronam iustus iudex, debet ergo quod reddit, reddet ergo iustus iudex, non enim opere inspecto, potest negare mercedem, qui opus inspectum.

At mirum non est, sectarios sanctorum meritis obesse, qui etiam Christi morti, & sanguini meritum adimunt. Calvinus l. 2. instit. c. 17. Etenim facit, si quis per se simpliciter Christum opponere vellet iudicio Dei, non fore bonum meriti, quia non inveniretur in homine dignitas, qua

posset Deum promereri. At in Christo est dignitas, quae est in homine, & quae in Deo, a persona habent dignitatem, ab infinita infinitam. Mirari tamen convenit, non deesse, ex illo grege, qui apud eundem Calvinum colligunt: quia non operum meritis acquiritur celestis hereditas, sed gratis donatur, aequalem fore omnium gloriam. Quibus ille respondet, non disputare Christum, vel de celestis gloria aequalitate, vel de futuro piorum statu: sed hoc tantum pronuntiat, causam non esse cur gloriantur, vel aliis insultent, qui tempore sunt priores: quia Dominus, quoties ita placuerit, vocare poterit, quos visus est ad tempus negligere, eosque, vel equare vel praeferre prioribus illis: addit, exactam partium discussionem esse mixtam curiositate. Sunt illa in Zwingleum dicta, qui ex Origene & aliis distinguit tempora, & sub horum quae undecim anteceperunt, nihil effectum dicit.

Quod a Domino satis reatur, cum denarium etiam ceteris horis respondere demonstrat. Omnibus enim datur merces secundum opera sua. Nec recte Media fini Calvinus ex sola vocatione rem definit, qui enim diuersa praemia admittitur, etiam gratiam, & gratiae opera varia praestitit, ex illis enim praemia sequuntur. Media enim, ad finem solent fini esse proportionata. Cui vero Deus finem conferre decrevit, eidem praedestinavit & media. Qui enim ostendit Apostolo, quantum patiemur, pro Christi nomine oportere, etiam pariter significavit modicum passionis aeternum gloriae pondus operari in caelo.

QUESTIO II.

An electio sit ex praestitis meritis?

S. 1. Non disputo generatim quaestione inter sectarios etiam controversam, sed quantum fieri potest, ad huius loci intelligendam. Theologi qui cedis redditionem pro argumento habent. Operarios enim vocari imperat Pater familias, illisque mercedem reddi. Merce, operi datur, regnum datur ut merces, datur non oeciosis, sed laboriosis, & ex condito operariis. Quin etiam eadem conditione promittitur. Item vineam & quod iustum fuerit dabo vobis. Hic igitur ordo est executionis, ut propter opus dare velit regnum. At quod in tempore facere Deus solet, id ab aeterno decrevit, atque ita cum omnibus circumstantiis efficere statuit, ut ipsa facit. Nusquam enim actio a decreti ordine discedit.

Aliorum sententia contraria est. Prius ad gloriam elegisse, deinde merita ordinasse: Nec argumento alato mouentur. Alium namque ordinem praevisionis, & executionis esse sentiunt. Primo enim in significationis homines & angelos gratuito amore dilectos, & electos ad vitam aeternam, sine ullo meritum respectu, in altero ordine autem electis & dilectis gratuito, constituisse gloriam non nisi per media, si dem, spem, caritatem in executione confere. Itaque negant Deum aliud in tempore facere, aliud ab aeterno constituisse. Nam aeterno decreto definivit, non modo nulli nisi per media gloria conferre, sed singulas etiam mediourum partes, circumstantiasque prauidit. Non tamen per ea, vel propter ea elegit, per quae dedit, & per quae dare decrevit. Est enim gloria aeterna effectus datae gratiae, gratia praedestinationis. Paulum gratuito elegit, cum fuisset adversum Christianos, idque sine ullo meritum etiam futurorum respectu. Electo autem gratiam magnam, scientiam, labores, aliaque decrevit, per quae in salutem aeternam liberum, & infallibiliter deduceretur. Ita & Pater familias ad praemium has operas deligit: non sua causa, quasi opus haberet eorum industria, sed ut praemium conferret, hoc tamen dare noluit, nisi postquam vineam excolissent. Probabilis est utraque sententia. Priorem tuerentur etiam Arminiani,